

HET GESTOLEN HART

ANDREJ KOERKOV

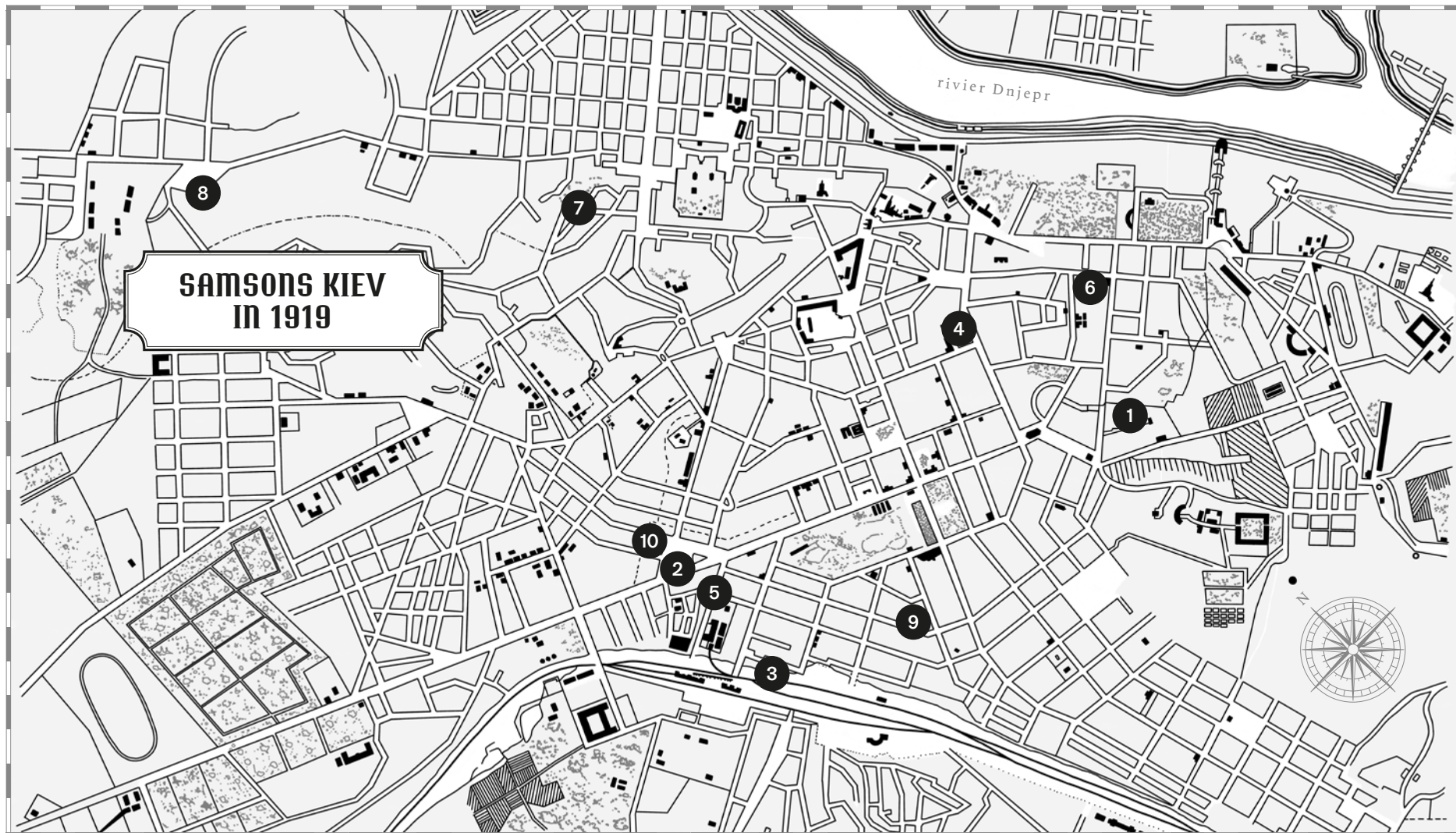
**HET
GESTOLEN
HART**

Roman

*Vertaald uit het Russisch door
Melanie Zonderman*

Oorspronkelijke titel: *Сердце не мясо (Serdse ne mjaso)*
© Diogenes Verlag AG Zürich, 2021

B&L

- 1 **Hondenpad (nu de Metsjnikova)** – Op dit pad liep Samson Koletsjko zijn familiale toekomst tegemoet. Hier bevond zich de kapel van de atheïstische priester, waar het atheïstische huwelijk van Samson en Nadezjda plaatsvond.
- 2 **Galitskaplein (van 1952 tot 2023 het Overwinningsplein)** – Hier bevond zich de Joodse Bazaar, het handelshart van Kiev. De weduwe van de huismeester stuurde Samson hierheen om zuurtjes voor Nadezjda, toen die trek had in wat zoets.
- 3 **Terrein van het Kievse treinstation** – Hier werd Nadezjda ontvoerd door de spoorwegaarbeiders, die zich tegen de census verzetten. Nadezjda werd door Samson en zijn kameraden bevrijd.
- 4 **Kresjtsjatik nr. 52** – In dit huis bevond zich het fotoatelier van Leon Visjnevski. Hier haalde Vasyl de fotograaf vandaan, met zijn grote driepotige cameraloes en een gevaarlijke opstelling voor lichtflitsen.
- 5 **Hoek van de Zjiljanskaja en de Stepanovskaja, naast het Galitskaplein** – Hier bevond zich het Galitskabadhuys, waar Samson en Cholodny zich samen met de Rode Legersoldaten gingen wassen.

- 6 **Sadvaja nr. 5** – Hier bevond zich het gebouw van de Tsjeka, de Buitengewone Commissie voor de Strijd tegen Contrarevolutie en Sabotage. Het was een vreselijke plek, veel gevangenen werden op de binnenplaats doodgeschoten.
- 7 **Sjtsjekavitsja-begraafplaats** – Hier werd de vader van Samson Koletsjko begraven, nadat hij zijn zoon het leven redde door hem van de sabel van de kozak weg te duwen.
- 8 **Zacharjevskaja nr. 3, achter het Kirilovplein (vandaag het gebied van het Koerenivski-park)** – Hier woonde Aleksandra Ipatjevna Karitidis, een getuige in de zaak over illegale vleeshandel.
- 9 **Hoek van de Tarasovskaja en de Mariinsko-Blagovesjtsjenskaja** – De plek van het tramongeluk.
- 10 **Zlato-oestovskaja nr. 7, naast het Galitskaplein** – Woonplek van de geheimzinnige consul Albert Venjaminovitsj.

HOOFDSTUK 1

De auteur is Joeri Lysenko en Paul Lequesne oprecht dankbaar voor hun opmerkingen en advies. Hij bedankt eveneens Aleksandr Makarov en Tatjana Makarova, die hem ervan hebben overtuigd om de gebeurtenissen in Kiev en Oekraïne in de jaren 1919 en 1920 grondig te bestuderen.

De vroege aprilavond gonsde van de zachte stemmen van voorbijgangers. Een licht briesje vermengde flarden van woorden en zinnen tot een melodieuze mengelmoes. Net zoals eender welke muziek, of die nu van natuurlijke of van menselijke oorsprong was, kon je ook deze enkel met de oren ‘drinken’. Het was een verkwikkend drankje.

Samson liep links van zijn kameraad. Zijn blote rechteroorgat nam alle geluiden van de wereld in zich op. Soms betrapte hij zich op de gedachte dat sommige geluiden die van rechts zijn hoofd binnenvlogen, compleet onhoorbaar waren voor zijn linkeroor. Maar dit bedroefde hem geenszins. Integendeel, het verheugde hem en gaf hem nog meer vertrouwen in alles wat hij met links hoorde.

‘Bij ons thuis is het nu zo’n zootje, die nieuwe huurder Safronin komt mijn deur inbeuken wanneer hij naar de fles grijpt,’ hoorde Samson met zijn linkeroor, terwijl hij samen met Cholodny twee jonge vrouwen inhaalde die, afgaand op hun tempo, doelloos rondwandelden.

De stem klonk Samson aangenaam in de oren, hij draaide zich om, wierp een blik op de brunette met het gladgekamde haar en zag hoe er in haar mond een gouden tand schitterde.

Samson en Cholodny haastten zich om na het werk een biertje te gaan drinken. De donderdag liep al op zijn einde en had generlei herinnering achtergelaten, behalve dan misschien dat Najdjon Samson al voor de vijfde of zesde keer had gevraagd om de paspop met Jacobs’ pak uit zijn kantoor te verwijderen. Hij beweerde dat de pop vocht opnam en daarom bij de overige medewerkers van het politiebureau een nare hoest veroorzaakte. Najdjon hoestte inderdaad, maar Samson, die slechts op een armlengte afstand van de pop zat, bleef gezond. Alleen de twee, genezende, schotwonden uit het damespistool bezorgden hem last, maar zelfs deze leken niet te worden aangetast door de vochtigheid waar Najdjon over klaagde, hoewel de strenge chirurg-prinses Vera Ignatjevna Gedrojts* hem bij zijn ontslag uit het ziekenhuis had gezegd: ‘Vermijd vochtige,

* Zie pagina 289 voor de verklarende woordenlijst.

koude omstandigheden. Houd uw lichaam warm en droog.’ Hoe dan ook, de paspop met het pak was nu staatsbezit, er was immers voor betaald. Maar Vasyi met de snor en de spitse neus, hoofdbewaker van de kamer voor bewijsstukken, weigerde botweg om de pop aan te nemen. ‘De zaak is afgerond en ik heb hem hier niet nodig,’ zei hij. ‘Stoom die pop tegen de vlooiën en neem hem mee naar huis. Je kan hem als klee­rhan­ger ge­bruiken.’

‘Ik vind dat idee om een standbeeld voor Judas Iskariot op te richten maar niks,’ zei Cholo­dny hoofdschuddend, onder het lopen draaide hij zich om naar zijn begeleider en wachtte op diens reactie.

‘Ja, ’t is maar vreemd,’ stemde Samson in. ‘Een standbeeld voor een zelfmoordenaar? Standbeelden worden voor ijver en heldendaden opgericht! Wat was Judas’ heldendaad?’ vroeg Samson met een schouderophaal.

‘Maar hij heeft de zil­ver­lin­gen wel aan de hogepriesters teruggegeven,’ mijmerde Sergius Cholo­dny voort.

‘En daarna heeft hij zich verhangen,’ voegde Samson toe. ‘Hij heeft Jezus verraden, spijt gekregen en zelfmoord gepleegd... Ik zie daar geen moedige daad in, geen dood voor een hoger idee!’

Op dat moment ratelde er vlak achter hen een zware en hese mannenstem als een machinegeweer: ‘Rotbeest, houd hem tegen! Vanja, schiet!’ Er weerklonken vijf of zes geweschoten. Hun echo werd meteen overstemd door het geluid van uit elkaar stuivende voorbijgangers en rolde over de straatkeien als een wiel dat van een wagen was losgerukt. De echo rolde, bijna zichtbaar, vlak langs Samson en Cholo­dny, die midden in hun gesprek waren blijven staan. Voor hen sprong een hond de straat op, vreemd waggelend en springend, met een wit voorwerp in zijn bek – misschien een bot. De achterpoten van het dier haalden plots de voorpoten in en het viel op zijn zij. Toen haalden twee gewapende soldaten hem in. Eentje doorboorde luid vloekend de pels van de dode hond met zijn bajonet en de tweede bleef er simpelweg naast staan en begon te hijgen, alsof hij een kilometer had gelopen. De eerste trok zijn bajonet uit de flank van het dier en stak die in het stuk spek dat in de hondenmuil geklemd zat.

Cholo­dny en Samson keken roerloos toe. Ook andere voorbijgangers, die zich eerst geschrokken tegen de muren van de huizen

hadden gedrukt, kwamen nu dichterbij. Ze begrepen dat deze avond zijn schuld aan de bolsjewieken met een hondenleven had afgekocht. De soldaat probeerde nog steeds tevergeefs met zijn bajonet het spek uit de hondenmuil te trekken.

‘Rotbeest!’ schreeuwde hij, waarna hij zich naar zijn kameraad omdraaide. ‘Help ’s! Wat sta je daar?’

De andere soldaat stak zijn bajonet in het smalle deel van de kaakopening en keek op naar Cholo­dny.

‘Jij daar, ga ’s met je voet op z’n muil staan!’ beval hij.

Cholo­dny deed een stap naar voren en duwde de muil van de hond met zijn laars tegen de straatkeien. Daarna duwde de tweede soldaat zijn geweer zoals de hendel van een spoorwegwissel abrupt naar beneden en weerklonk er een luid gekraak. Het stuk spek, bevrijd uit de hondenkaken, prikte triomfantelijk op de bajonet. De insteekplaats was rood van het bloed.

‘Laten we gaan!’ riep de tweede soldaat naar de eerste, waarbij hij behoedzaam om zich heen keek. De nieuwsgierige menigte maakte hem duidelijk ongemakkelijk.

Ook de eerste soldaat wierp een voorzichtige blik op Samson en Cholo­dny, die hun leren jacks droegen. Zonder het spek van de bajonet te halen, gooide hij zijn geweer over zijn schouder.

Met snelle stappen keerden ze terug in dezelfde richting van waaruit ze de gedode hond hadden achtervolgd.

‘Ik begrijp het ook niet,’ zei Samson, terugkerend naar hun onderbroken gesprek. ‘Eigenlijk is hij toch een verrader! Hij zei toch: “Die ik kussen zal, Die is het; grijp Hem.”’

‘Natuurlijk is hij een verrader,’ bevestigde Cholo­dny. ‘Maar om de een of andere reden beschouwt kameraad Trotski hem als een revolutionair, een rebel die zich tegen het religieus dictaat verzet heeft.’

‘Denkt kameraad Trotski dan dat revolutionairen verraders zijn?’

‘Verraders van de vorige wereld,’ zei Cholo­dny met een knikje. ‘Maar dat klopt toch. Om een nieuwe wereld te kunnen bouwen, moet je de oude verraden... Voorwaar, zonder de hulp van verraders kan je de wereld niet ten goede veranderen!’

‘Maar toch, wat je ook zegt, in het begin is hij Jezus gevolgd. Was dat dan een vlag van geestelijke blindheid?’

‘Hij was op zoek naar iemand om te volgen, gedreven door het verlangen naar de revolutie. Misschien dacht hij dat Jezus een revolutionair was die met de oude wereld streed,’ filosofeerde Cholodny verder. ‘En toen hij zag dat zijn Heer hem het verkeerde pad op leidde, hield hij hem tegen. Judas vertegenwoordigt dus in feite het misleide volk, de bedrogen klasse. Nietwaar?’ In zijn gemijmer beet Cholodny op zijn onderlip, niet helemaal zeker van zijn eigen conclusies.

‘Het was allemaal de schuld van z’n moeder,’ verklaarde Samson plotseling, alsof hij eindelijk iets belangrijks had begrepen. ‘In het Oudhebreuws betekent Judas “hij die de heer prijst”. Z’n moeder noemde hem zo, lang voordat hij Jezus ontmoette. Daarom is Judas hem gevolgd! Maar daarna heeft hij Jezus verloochend, en ook zichzelf. Dat is tenslotte wat zelfmoord is: het vrijwillig afzien van de voortzetting van het leven.’

Cholodny knikte veelbetekenend. ‘En hoezo ken jij Oudhebreuws?’

‘Dat ken ik helemaal niet. Maar in het gymnasium hebben ze ons Bijbelse namen geleerd...’

In de kroeg bestelden ze elk een glas donker Kabinetskoje-bier en gingen aan een vuile tafel zitten. Op dit uur waren er al geen propere meer.

Samson nam een slok en proefde de zoete smaak van bloed op zijn tong. Zoals in zijn jeugd, wanneer iemand hem tijdens een robbertje vechten op zijn lip had geslagen. Hij nam nog een slok om het weg te spoelen. Nu was alles zoals het hoorde. Een aangenaam bittere smaak in zijn mond. Hij voelde zich al een beetje beneveld in het hoofd, maar wist dat dit slechts verbeelding was. Om echt beneveld te zijn, moest hij drie glazen drinken. Voor de revolutie was Kabinetskoje een licht bier geweest, maar nu was het anders, werd het op een nieuwe manier gebrouwen.

‘Ze hebben ons ter versterking een tsjekist gestuurd, om Pasetsjny op het politiebureau te vervangen,’ zei Cholodny langzaam, waarbij hij zijn dikke lippen aflikte. ‘Abjazov heet-ie, een mager kereltje met een onprettig gezicht, scherp als een scheermes.’

‘Is hij een goede schutter?’ vroeg Samson.

‘Waarschijnlijk,’ veronderstelde Cholodny. ‘Ze zeggen dat tsjekisten hun ogen en handen op levende doelen oefenen. Najdjon heeft vandaag een uur of twee met hem gesproken. Vasyl heeft hem meerdere dossiers gebracht. We zullen zien!’

De straatlantaarns van de Kresjtsjatiek schenen door de ramen van de kroeg. Soms kletterden de hoeven van droschke- of karrenpaarden voorbij of kwam er een tram voorbijgerammeld, als een verblindend, horizontaal dwaallicht.

‘Ik krijg honger,’ bromde Cholodny, kijkend naar zijn lege bierglas. Hij richtte zijn hoofd op, stak een hand op en zwaaide: ‘Nog een Kabinetskoje!’ riep hij.

Toen de ober hem het bier bracht, vroeg Cholodny naar iets om te eten.

‘We hebben belegde boterhammen: met spek, zoute augurken of haring,’ zei de ober.

‘Twee met haring en twee met zoute augurken,’ bestelde Cholodny. ‘Zonder spek alstublieft.’

‘Is het spek bloederig?’ vroeg Samson.

‘Hoezo, bloederig?’ vroeg de ober verwonderd. ‘We hebben vandaag rug- en bukspek. Het brood wordt met Franse mosterd besmeerd.’

‘Voor mij twee met bukspek,’ zei Samson.

‘Dan wil ik er ook twee met bukspek,’ besloot Cholodny en hij wierp een peinzende blik op zijn kameraad. ‘Weet je,’ zei hij opnieuw toen de ober weg was, ‘vroeger had ik nooit gedacht dat men de wereld zo makkelijk in puin kon leggen. En dat de restanten van de vorige wereld zouden verder leven en strijden.’

‘Dat komt omdat de oude wereld niet in puin werd gelegd, maar gewoon veranderde. Ik bedoel, een kapotte wereld zou helemaal niet werken. Een kapot horloge geeft niet de juiste tijd aan, toch?’

Cholodny pakte een horloge aan een kettinkje uit zijn zak, opende het dekseltje van het cijferblad en keek naar de pijltjes. ‘Ja,’ zei hij langzaam. ‘Een horlogemaker heeft het gisteren voor me hersteld. Ik had het per ongeluk laten vallen en het was stil blijven staan. Hij heeft het hersteld, maar heeft er geen geld voor aangenomen. Hij vond m’n vertrouwen belangrijker dan geld.’

‘Hij had gelijk,’ verzuchtte Samson en hij dronk zijn bier op. ‘Vertrouwen is belangrijker dan geld.’

‘Nee, hij had het mis!’ zei Chlodny. ‘Vertrouwen is een kwestie van geloof en alles wat met het geloof te maken heeft, draait op een vergissing uit. Als die horlogemaker gisteren niet genoeg verdiend heeft om brood te kopen, dan heeft hij me dat beslist kwalijk genomen en me vervloekt! ’s Morgens geloofde hij waarschijnlijk dat hij genoeg zou verdienen. Ik heb niets goeds voor hem gedaan, maar hij wel voor mij. Ten koste van zichzelf, zo te zeggen. Judas geloofde in Jezus en vertrouwde hem, hoewel Jezus niets goeds voor hem had gedaan. En daarbij, Judas had pijn in zijn onderlijf. De oude betekenis van het woord lijf is wederom ‘leven’. Dus zijn leven deed pijn, hij leed! En daarom pakte hij die dertig zilverlingen. Voor eten. Om zijn ziel te genezen dus! En zo werd hij een verrader. Maar toen kreeg hij spijt van zijn daad en pleegde zelfmoord, zoals jij het zegt. Als hij een ander zou hebben vermoord, dan was hij een revolutionair geworden. Maar hij doodde enkel zichzelf. En dus werd hij er geen! Je hebt gelijk, Samson, hij verdient geen standbeeld!’

Er werd een groot houten bord met belegde boterhammen op tafel gezet. Op de dikke sneden zwartbrood lagen het rijkelijk met mosterd besmeerde spek, donkergroene augurkenschijfjes en natte, glanzende haringen uit een vat.

HOOFDSTUK 2

Voordat ze haar slaapkamerdeur achter zich sloot, keek Nadezjda nog een keer naar Samson die zopas vermoeid thuis was gekomen en naar gezouten haring en bier rook. Ze nam hem met een kritische blik op, zoals een vrouw haar flierefluiter van een echtgenoot, maar ze veranderde haar gezichtsuitdrukking meteen; blijkbaar had ze zich herinnerd dat ze niet zijn vrouw, maar slechts zijn huisgenote was en had ze besloten om haar verzoek niet tot de volgende ochtend uit te stellen.

‘Hebben we veel brandhout in de kelder?’ vroeg ze voorzichtig.

‘Genoeg,’ antwoordde Samson, die zich helemaal niet over deze vraag verbaasde en met een licht schuldgevoel in Nadezjda’s ogen keek. ‘Heb je ’t koud? Zal ik wat halen en de kachel aansteken?’

‘Nee hoor! Ik vraag het voor iets anders. Maroesja heeft wat dingen meegebracht naar het werk. Om te ruilen. Ze heeft een mooie, eenvoudige zomerjurk, groen met gele bloempjes. Ze wil er drie zakken brandhout voor. Dus dacht ik...’

‘Heb je de jurk gepast? Zit-ie goed?’

‘Als gegoten! En net goed voor de zomer. Want die staat voor de deur...’

‘Dan kunnen we er zeker voor ruilen,’ verzekerde Samson. ‘Komt iemand het brandhout halen?’

‘Nee, het moet naar haar worden gebracht, ze woont hier niet ver vandaan.’

‘We moeten het brengen?’ dacht Samson hardop. ‘Drie zakken? Dan is het beter om te rijden. Ik zal een kar nemen en het haar bezorgen. Wat is haar adres?’

‘Ik geef het je morgen,’ beloofde Nadezjda, ze glimlachte, kustte hem op de wang en verdween achter de deur van haar slaapkamer.

’s Nachts sloop hij op zijn tenen naar de voormalige slaapkamer van zijn ouders en schoof het blik Montpensier-zuurtjes onder het tweede, onbenutte hoofdkussen. Toen hij terug op zijn kamer was, hoorde hij zonder er verder nog moeite voor te doen Nadezjda’s zoete ademhaling en stelde zich voor hoe hij haar op één knie ten huwelijk zou vragen. Zij was daar waarschijnlijk klaar voor en

wachtte erop en vroeg zich hoogstwaarschijnlijk af waarom hij haar tot nu toe niet had voorgesteld om een gemeenschappelijk en in de echt verbonden leven te leiden. Ze had toch gevraagd: 'Hoeveel brandhout hebben wé in de kelder?' Niet 'heb je' of 'hebben de bewoners van dit huis'!

Deze aangename slaperige gedachten werden onderbroken door een slaap zo diep als de rivierkuilen waarin meervallen leven. Die slaap trok Samson naar zijn bodem met dezelfde kracht waarmee een reusachtige meerval een gretige visser naar diens zeemansgraf kan trekken. Aan de oppervlakte, boven Samsons slaap, zweefde de gelijkmatige en warme ademhaling van Nadezjda, waar zijn oor, slechts fysiek van zijn meester gescheiden, vanuit het blikje onder het hoofdkussen vredig naar luisterde.

Nikanor Abjazov zag er door zijn tengere figuur van achteren gezien als een vijftienjarig jongetje uit. Hij was klein van gestalte en ietwat gebogen en was zowel in gesprekken als in zijn acties terughoudend. Misschien was hij van nature uit voorzichtig of misschien was deze bijzonderheid te wijten aan een in de oorlog opgelopen verwonding.

Toen ze elkaar in Najdjons kantoor leerden kennen, treuzelde Abjazov zo om zijn hand naar Samson uit te steken dat er een pauze ontstond, waarin Samson erin slaagde een vragende blik op Najdjon te werpen. Maar zijn baas was op dat moment zo in zichzelf gekeerd dat hij Samsons vragende blik niet bemerkte. Uiteindelijk schudde Abjazov de uitgestoken hand en mompelde een vraag.

'Wat?' Samson had hem niet begrepen.

'Welke gevechtservaring hebt u?' herhaalde Abjazov duidelijker.

'Ik heb alleen ervaring van hier, op de dienst. Ik heb niet in de oorlog gevochten.'

'Aha,' knikte de ter versterking naar het politiebureau overgeplaatste tsjekist en hij liet Samsons hand los. 'Nou ja, goed, we zullen wel met elkaar overweg kunnen!' voegde hij er overtuigd aan toe en hij wilde het kantoor al verlaten, maar nog voordat hij de deurklink kon vastpakken, ging de deur open.

'Ze hebben hun aangiften weer op ons afgeschoven! Een soldaat-koerier is naar hier gekomen en heeft ze hier achtergelaten, alsof dat zo hoort!' schreeuwde een misnoegde Vasyi bijna,

terwijl hij het bureau binnenkwam, wapperend met een pakje met de hand beschreven papier.

Hij drukte Najdjon dit pakje in de hand.

'Staat u mij toe te gaan?' vroeg Abjazov aan Najdjon zoals ze dat in het leger doen.

'Wacht even!' Najdjon hield hem tegen zonder van de papieren weg te kijken.

Samson bleef ook. Hij keek naar Vasyis ontevreden gezicht. Die was zelden slechtgehumeurd en het was de eerste keer dat Samson hem zo woedend zag.

'Dit zijn louter kleinigheden waar we geen tijd aan gaan verspillen!' sprak Najdjon, terwijl hij de papieren bekeek. 'Alleen dit hier moeten we nagaan!' Hij nam een papier uit het pakje en nadat hij een blik had geworpen op Samson en Abjazov, stak hij het naar Samson uit. 'Ga er met z'n tweeën heen en zoek het uit!'

'En wie van ons beiden heeft de leiding?' vroeg Abjazov droogjes.

Najdjon liet opnieuw een keurende blik over de gezichten van zijn ondergeschikten gaan, zuchtte dan en wees met zijn rechterwijsvinger naar Abjazov. Die grijnsde zonder zijn smalle, bleke lippen te bewegen. Met zijn blik eiste hij het beschreven vel papier van Samson.

'Jullie kunnen gaan!' Najdjon begeleidde beiden met beleefde aandrang uit zijn kantoor, blijkbaar wilde hij iets met Vasyi bespreken.

'Hebt u dat voor uzelf laten naaien?' Abjazov liep allereerst naar de paspop en raakte de stof van het jasje aan.

'Nee, dat is een bewijsstuk in een zaak. En, waarover gaat het?' Samson knikte naar het papier dat hij nog niet had kunnen lezen.

Abjazov ging in een fauteuil zitten, zijn smalle lippen bewogen geruisloos en zijn blik gleed over de letters op het document. 'Moord! Een misdad!' zei hij na een minuut verachtelijk, alsof dit soort misdrijf hem niet bijzonder interesseerde. 'Maar we moeten erheen, op bevel van de baas!'

'Waarheen?'

'Naar Poesjtsja-Voditsa, een schuur op de Nekrasovskaja nummer 60.'

'Een schuur?' vroeg Samson verbaasd. 'Moord in een schuur?'